

Maria Zuba¹

Katedra Bankowości

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Zmiany w sektorze bankowości spółdzielczej w Europie w latach 2004-2011

Changes in the sector of the cooperative banking in Europe during 2004-2011

Synopsis. Sektor bankowości spółdzielczej w Europie zajmuje ważną pozycję w systemie bankowym od wielu lat, choć jego rola w poszczególnych krajach jest zróżnicowana. Pomimo zmniejszenia liczby banków spółdzielczych w latach 2004-2011, liczba ich placówek wzrosła. W ostatnich latach dynamicznie przybyło członków i klientów banków spółdzielczych. Banki spółdzielcze zwiększyły ilość zatrudnionych i posiadanych aktywów. W latach 2004-2011 omawiane banki podwoiły swoje depozyty (do 3,9 bln euro) i udzieliły ponad dwukrotnie wyższych kredytów (o wartości 4,0 bln euro).

Słowa kluczowe: bankowość spółdzielcza, grupa bankowa, placówki, klienci, majątek, depozyty, kredyty i pożyczki

Abstract. The sector of cooperative banking in Europe has occupied an important position in the banking system for many years, though its role in individual countries differs. Despite the reduction of the number of cooperative banks between 2004-2011, the number of their outposts increased. In recent years, members and customers of cooperative banks have grown dynamically. The cooperative banks increased the quantity of engaged and possessed assets. In the years 2004-2011, the discussed banks doubled their deposits (to 3,9 bln euro) and granted more than two times the number of loans (worth about 4 bln euro).

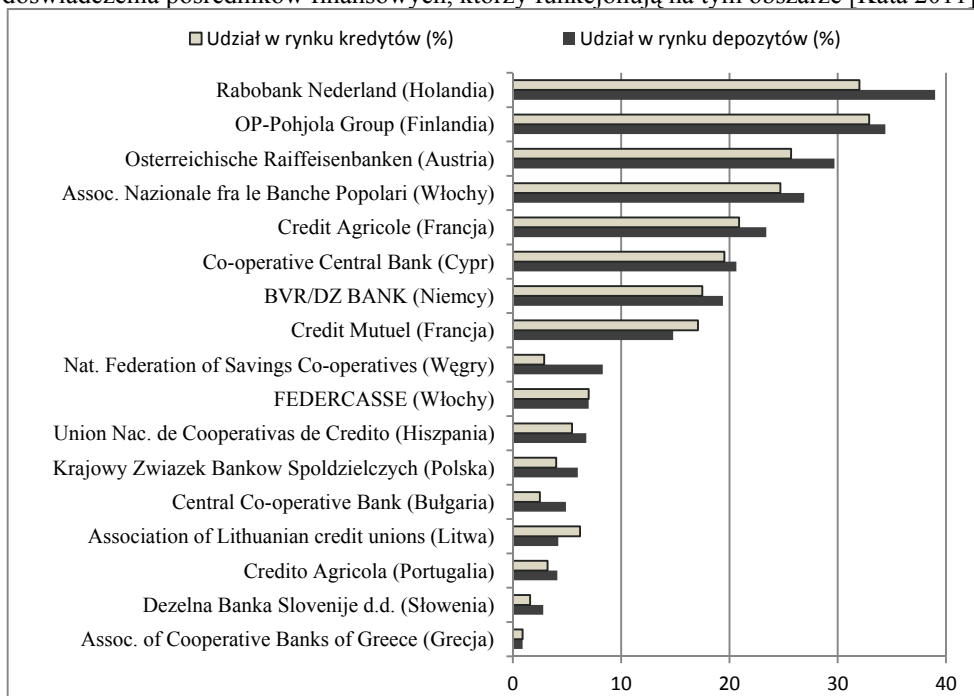
Key words: the cooperative banking, the bank-group, banking outlets, customers, assets, deposits, loans

Wprowadzenie

Ostatni kryzys finansowy pokazał, że model funkcjonowania banków spółdzielczych jest dobry. Są one oceniane przez agencje ratingowe jako instytucje bardziej stabilne niż często duże banki komercyjne [McCarroll, Habberfield 2012]. Mają stabilizujący wpływ na system finansowy swego kraju, ponieważ koncentrują się głównie na rozwiązywaniu problemów finansowych swoich klientów, a nie na agresywnych działaniach zmierzających do maksymalizacji zysku i wzrostu wartości rynkowej banku w krótkim okresie, jak ma to miejsce w przypadku banków komercyjnych. W czasie kryzysu okazały się one bezpieczną przystanią dla wkładów oszczędnościowych i innych tradycyjnych inwestycji finansowych długoterminowych, stanowiących bazę do udzielania kredytów małym i średnim przedsiębiorstwom oraz osobom prywatnym, także tym o niższych dochodach, którymi nie są zainteresowane duże banki komercyjne. Banki spółdzielcze charakteryzują się wysoką relacją funduszy własnych do aktywów ważonych ryzykiem, stabilnością dochodów

¹ Dr, e-mail: maria.zuba@kul.pl

i zdecentralizowaną strukturą decyzyjną, co stanowi podstawę racjonalnego i aktywnego zarządzania ryzykiem bankowym. W bankach tych w mniejszym stopniu niż w bankach komercyjnych istnieje problem asymetrii informacji, niebezpieczeństwo wystąpienia zjawiska „moral hazard” i błędnej selekcji wniosków kredytowych. Sprzyja to kształtowaniu się optymalnej struktury portfela kredytowego [Współczesna...2012]. Niewątpliwie na silną pozycję bankowości spółdzielczej w Europie wpływają m.in. zasady, którymi te podmioty się kierują, zgodne z „duchem” ruchu spółdzielczego. Można do nich zaliczyć m.in.: otwarte członkostwo, demokratyczny nadzór ze strony członków, ekonomiczne uczestnictwo, troskę o społeczeństwo, samorządność i niezależność, kooperację między bankami spółdzielczymi, subsydiarność, regionalizację działania [Szambelańczyk 2006; Funkcjonowanie... 2008; Magdoń 2009; Szyszko 2009]. Istotną sprawą jest także to, że banki spółdzielcze są własnością lub współwłasnością lokalnej społeczności, a ich funkcjonowanie opiera się na zaufaniu ze strony tej społeczności, znajomości jej potrzeb finansowych i doświadczeniu w ich zaspokajaniu [Kata 2003]. To dlatego banki spółdzielcze są często jedynymi instytucjami pośrednictwa finansowego, które funkcjonują na obszarach wiejskich. Niski stopień zorganizowania wiejskiego rynku finansowego wynika z cech rolnictwa. Jego specyfika wymaga specjalizacji i doświadczenia pośredników finansowych, którzy funkcjonują na tym obszarze [Kata 2011].

Rys. 1. Udział w rynku otrzymanych depozytów i udzielonych kredytów przez wybrane bankowe grupy spółdzielcze w Europie w 2011 r.

Fig. 1. The market share of received deposits and granted credits by chosen bank-cooperative groups in Europe in 2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych EACB [Key Statistics... 2013].

Istotną rolę banków spółdzielczych w systemie bankowym poszczególnych państw pokazuje ich udział w działalności depozytowej i kredytowej (rys. 1). Udział w rynku bankowych grup spółdzielczych w 2011 r. przy przyjmowaniu depozytów sięgał od kilku do prawie 40% (w holenderskim Rabobanku). W krajach, głównie w tych o długoletniej tradycji rozwoju bankowości spółdzielczej, sektor ten zajmował istotną rolę także w udzielaniu kredytów (w Finlandii 32,9%, Danii 32,0%, Holandii 32,0%, Austrii w Oesterreichische Raiffeisenbanken 25,7%, we Włoszech w Assoc. Nazionale fra le Banche Popolari 24,7%, we Francji w Credit Agricole 20,0%). Biorąc pod uwagę istotną rolę banków spółdzielczych w rozwoju gospodarczym w różnych krajach, w tym rozwoju rolnictwa i gospodarki żywnościowej, celem pracy było dokonanie analizy zmian w sektorze bankowości spółdzielczej w Europie w ostatnich latach (2004-2011).

Materiał i metodyka badań

W pracy wykorzystano dane dotyczące wybranych 25 bankowych grup spółdzielczych w Europie, które były członkami Europejskiego Stowarzyszenia Banków Spółdzielczych. (European Association of Co-operative Banks EACB). Scharakteryzowano ich działalność na podstawie danych pochodzących z bazy danych Europejskiego Stowarzyszenia Banków Spółdzielczych dla lat 2004-2011. W artykule zastosowano metody analizy opisowej i porównawczej, wsparte tabelami i rysunkami. Badania dotyczyły ich liczebności placówek, członków, klientów, osób zatrudnionych, majątku, posiadanych depozytów oraz udzielonych kredytów i pożyczek.

Wyniki badań

Sektor bankowości spółdzielczej w Europie w ostatnich latach był dobrze rozwinięty, choć zmalała liczba banków spółdzielczych. W 2011 r. w UE było ich 3807 tj. o 16,6% mniej niż w 2004 r. Sektor bankowości spółdzielczej zajmuje ważną pozycję w sektorze bankowym wielu krajów europejskich, o czym świadczy m.in. ilość banków zrzeszonych i placówek bankowych poszczególnych grup spółdzielczych (tab. 1). Wśród krajów europejskich o największej liczbie banków spółdzielczych w 2011 r. można wymienić: Niemcy (1121), Austrię (620), Polskę (573), Włochy (512), Szwajcarię (321). Są to kraje o długiej tradycji rozwoju spółdzielczości bankowej, sięgającej nawet pierwszej połowy XIX w. jak Niemcy i Austria [Wandel 1998]. Jednak i te kraje zanotowały w ostatnich latach zmniejszenie liczby banków spółdzielczych, co było ogólnoeuropejską tendencją, ponieważ tylko w kilku badanych grupach spółdzielczych wzrosła liczba zrzeszonych banków (Oesterreichischer Genossenschaftsverband, Banques Populaires, Assoc. Nazionale fra le Banche Popolari, Association of Lithuanian credit unions). Pomimo spadku liczby banków spółdzielczych w Europie, liczba ich placówek bankowych w 2011 r. wzrosła do 71936 w 2011 r. tj. o 23,1% w porównaniu do 2004 r. Tendencja wzrostowa tych placówek bankowych wystąpiła prawie we wszystkich krajach, najsilniej we Francji (w Banques Populaires ich liczba wzrosła o 197,2%), Wlk. Brytanii (o 157,1%), Rumunii (o 109,1%), Bułgarii (o 79,6%), Austrii (w Oesterreichischer Genossenschaftsverband o 70,5%). Gęstą siecią placówek bankowych dysponują kraje zarówno o największej liczbie banków spółdzielczych (w 2011 r. takich placówek w Austrii było 2722, w Niemczech 13350, we

Włoszech 13925, w Polsce 4200, w Szwajcarii 1098), jak i niewielkiej liczbie banków (Francja 25498 placówek, Węgry 1487, Hiszpania 4928).

Tabela 1 Liczba banków zrzeszonych i placówek bankowych wybranych grup spółdzielczych w Europie w latach 2004-2011

Table. 1. The number of organized banks and bank outputs of chosen cooperative quorums in the Europe in 2004-2011

Grupa spółdzielcza	Nr Grupy	Banki zrzeszone				Placówki bankowe			
		2004	2006	2008	2011	2004	2006	2008	2011
Oesterreichische Raiffeisenbanken (Austria)	1	576	578	560	530	1619	1732	1749	1680
Oesterreichischer Genossenschaftsverband (Austria)	2	68	88	80	80	611	842	1,054	1042
Central Co-operative Bank (Bułgaria)	3	-	-	-	30	147	220	266	264
Co-operative Central Bank Cypr)	4	357	293	123	102	472	473	500	430
Sammenslutningen Danske Andelskasser (Dania)	5	34	25	20	-	76	80	75	-
OKOBANK/OP-Pohjola Group (Finlandia)	6	241	232	228	206	677	670	604	535
Credit Agricole (Francja)	7	43	41	39	39	9060	11000	11850	11600
Credit Mutuel (Francja)	8	18	18	18	18	4990	5065	5619	5898
Banques Populaires (Francja)	9	22	20	20	36	2692	2880	2938	8000
BVR/DZ BANK (Niemcy)	10	1335	1255	1196	1121	14554	14100	13586	13350
Association of Cooperative Banks of Greece (Grecja)	11	16	16	16	13	114	145	177	165
National Federation of Savings Co-operatives (Węgry)	12	156	143	127	105	1650	1664	1616	1487
Assoc. Nazionale fra le Banche Popolari (Włochy)	13	88	89	97	100	7386	7808	9422	9514
FEDERCASSE (Włochy)	14	439	438	432	412	3478	3758	4101	4411
Banque Raiffeisen (Luxemburg)	15	18	13	-	13	65	55	49	53
Association of Lithuanian credit unions (Litwa)	16	53	59	59	62	91	132	152	123
Rabobank Nederland (Holandia)	17	288	188	153	139	1643	1402	1112	872
Krajowy Związek Banków Spółdzielczych (Polska)	18	599	584	579	573	3383	3790	4199	4200
FENACAM/Credito Agricola (Portugalia)	19	132	105	100	86	592	632	670	690
Creditcoop (Rumunia)	20	547	124	124	47	375	811	-	784
Dezelna Banka Slovenije d.d. (Słowenia)	21	-	1	1	1	-	87	-	85
Union Nacional de Cooperativas de Credito (Hiszpania)	22	83	83	81	74	4607	4822	5141	4928
Landshypotek (Szwecja)	23	10	10	10	10	10	20	-	-
The Co-operative Bank (Wlk. Brytania)	24	-	-	-	-	133	116	90	342
Schweizer Verband der Raiffeisenbanken/Raiffeisen Schweiz (Szwajcaria)	25	450	405	390	321	1216	1149	1155	1098
EU 27	26	4567	4412	4071	3807	58437	62467	65133	71936

- brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych EACB [Key Statistics... 2013].

W Europie w ostatnich latach dynamicznie przybywało członków banków spółdzielczych z 44,5 mln w 2004 r. do 56,4 mln a więc o ponad 26% (tab. 2).

Tabela 2. Liczba członków i klientów wybranych bankowych grup spółdzielczych w Europie w latach 2004-2011 (tys.)

Table 2. The quantity of members and customers of chosen bank- cooperative groups in Europe in years 2004-2011 (thousand peoples)

Nr grupy	Członkowie (tys.)				Klienci (tys.)			
	2004	2006	2008	2011	2004	2006	2008	2011
1	1654,97	1657,19	1650,00	1720,00	3600,00	3600,00	3600,00	3600,00
2	650,00	673,16	674,00	701,64	700,00	1500,00	1500,00	1500,00
3	5,31	5,63	6,309	-	439,74	741,05	1022,01	1308,39
4	0,54	535,00	590,29	626,26	600,00	600,00	-	902,77
5	63,50	64,00	67,00	-	113,20	122,00	125,000	-
6	1105,00	1160,00	1230,00	1328,10	3100,00	4000,00	4143,00	4162,74
7	5700,00	5700,00	6200,00	6800,00	21000,00	31000,00	58000,00	54000,00
8	6500,00	6900,00	7200,00	7300,00	13800,00	14500,00	18700,00	28800,00
9	2800,00	3200,00	3300,00	8100,00	6600,00	7000,00	7800,00	36000,00*
10	15506,87	16000,00	16200,00	17000,00	30000,00	30000,00	30000,00	30000,00
11	144,18	175,54	196,18	184,61	144,18	175,54	-	342,43
12	500,00	250,00	150,00	82,749	1000,00	1000,00	1100,00	1100,00
13	1035,00	1065,00	1160,00	1212,74	8400,00	8100,00	9400,00	9593,16
14	729,46	822,89	939,667	1156,71	1422,19	5000,00	5700,00	6000,00
15	4,50	5,56	5,203	8,547	117,00	120,00	121,374	121,780
16	43,28	68,27	81,188	124,830	43,73	68,84	82	127,383
17	1456,00	1641,00	1707,00	1862,00	9000,00	9000,00	9500,00	10000,00
18	2500,00	2500,00	2500,00	2000,00	10500,00	10500,00	10500,00	10000,00
19	300,00	400,00	333,82	400,00	1600,00	1200,00	1343,05	1162,93
20	756,16	760,00	760,00	674,42	756,16	1103,85	1103,85	1096,37
21	-	0,24	0,37	0,26	-	172,60	85,00	84,36
22	1669,68	1912,29	2096,53	2438,05	9592,63	9878,05	10505,45	10819,59
23	69,22	57,61	57,606	57,606	69,22	69,22	69,00	69,216
24	-	-	3500,00	2290,92	2230,00	-	2345,00	4920,86
25	1250,00	1371,11	1371,11	1747,00	2000,00	3000,00	3000,00	3577,31
26	44500,83	45553,37	50605,16	56360,46	125700,77	139451,17	176508,97	216620,94

* po fuzji z Banque Populaire and Caisse D'Épargne, - brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych EACB [Key Statistics... 2013].

Poza kilkoma krajami (jak Węgry, Polska, Rumunia, Szwecja) europejskie grupy spółdzielcze odnotowały większy lub mniejszy wzrost liczby członków banków spółdzielni. Do tej pierwszej grupy należą Francja (w Banques Populaires ich liczba w 2011 r. wyniosła 289,3% stanu z 2004 r.), Litwa (288,5%), Luxemburg (189,9%), Włochy (w FEDERCASSE 158,6%), Hiszpania (146,0%), Szwajcaria (139,8%), Portugalia (133,3%), Grecja (128,1%), Holandia (127,9%). W pozostałych krajach ten wzrost wynosił od kilku do kilkunastu procent. Najwięcej członków banków spółdzielczych w 2011 r. było we Francji (22,2 mln), w Niemczech (17,0 mln), Austrii, Włoszech, Hiszpanii (po 2,4 mln), Wlk. Brytanii (2,3 mln), Polsce (2 mln), Holandii (1,9 mln), Szwajcarii (1,7 mln) i Finlandii (1,3 mln). W pozostałych krajach ich liczba nie przekroczyła kilkuset tysięcy osób. W krajach o wysokiej liczbie członków banków spółdzielczych było także najwięcej klientów tych banków tj. we Francji (118,8 mln w 2011 r.), w Niemczech (30,0 mln), Włoszech (15,6 mln), Hiszpanii (10,8 mln), Polsce (10 mln), Holandii (10 mln), Austrii (5,1 mln), Wlk. Brytanii (4,9 mln), Finlandii (4,2 mln), Szwajcarii (3,6 mln). Tylko trzy kraje zanotowały spadek w omawianym okresie liczby klientów tj. Polska (o 5%), Portugalia (o 27%) i Słowenia (o ponad połowę w stosunku do 2006 r.). W pozostałych krajach ich liczba wzrosła od kilku do kilkuset procent. Najbardziej tam, gdzie i tak klienci banków spółdzielczych są liczni, ale także i tam, gdzie są nieliczni jak Bułgaria (wzrost o 197%), Grecja (o 138%), Litwa (191%), Cypr (o 50%) i Rumunia (o 45%). W całej UE liczba klientów banków spółdzielczych wzrosła w latach 2004-2011 z 125,7 mln osób do 216,6 a więc o 72,3%. W każdym z krajów liczba klientów banków spółdzielczych przewyższała liczbę ich członków, w niektórych krajach nawet kilkunastokrotnie (Bułgaria, Węgry, Słowenia, Luksemburg).

O silnej pozycji sektora bankowości spółdzielczej w Europie świadczy wielkość jego zasobów ludzkich i majątkowo - kapitałowych tj. wielkość zatrudnienia i wartość posiadanego majątku. W latach 2004-2011 zatrudnienie to wzrosło z 648,1 do 857,8 tys. osób tj. o prawie 1/3 (tab. 3). Najwięcej zatrudnionych osób w tym sektorze w 2011 r. było we Francji (355,0 tys.), w Niemczech (188,3 tys.), Włoszech (116,5 tys.), Holandii (59,7 tys.), Austrii (39,0 tys.), Polsce (32,0 tys.) i Hiszpanii (20,0 tys.). Poza trzema krajami (Węgry, Rumunia, Szwecja), w pozostałych nastąpił wzrost zatrudnienia w bankach spółdzielczych. Wysokie tempo wzrostu zatrudnienia dotyczyło grup spółdzielczych, które już posiadały znacząco ilość pracowników, ale także tych, gdzie było ich znacznie mniej (jak Bułgaria, Cypr, Finlandia, Grecja). W latach 2004-2011 w europejskich bankach spółdzielczych wartość posiadanego majątku wzrosła z 3,7 do 6,9 bln euro, a więc aż o 85%. Największy majątek banków spółdzielczych w 2011 r. dotyczył Francji (3,6 bln euro), Niemiec (1,1 bln euro), Holandii (0,7 bln euro), Włoch (0,6 bln euro), Austrii (0,3 bln euro), Szwajcarii (0,1 bln euro), Hiszpanii (0,1 bln euro) i Wlk. Brytanii (0,06 bln euro). Na pozostałe państwa przypadło 5% ogólnoeuropejskich zasobów majątkowych. Wszystkie grupy spółdzielcze systematycznie zwiększały wartość posiadanych aktywów.

W większości krajów, w których bankowe grupy spółdzielcze posiadały znaczny majątek, jego udział w wartości aktywów instytucji kredytowych tych krajów był także istotny (wykres 1). Największy taki udział dotyczył w 2011 r. Francji (43%), Austrii (33%), Holandii (30%), Włoch (16%), Finlandii (14%) i Niemiec (12%) (rys. 2).

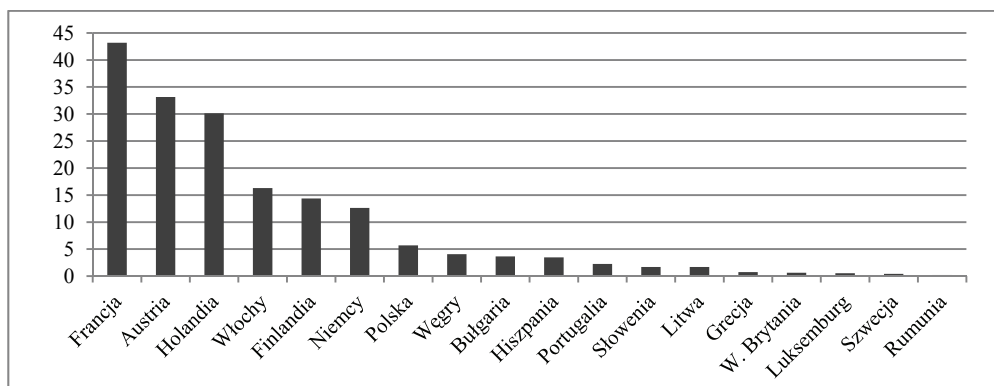
Tabela 3. Liczba zatrudnionych (tys.) oraz wartość majątku wybranych bankowych grup spółdzielczych w Europie w latach 2004-2011

Table 3. The quantity of employed (thousand) and the property value of chosen bank- cooperative groups in Europe in years 2004-2011

Nr grupy	Zatrudnienie (tys.)				Aktywa (mld euro)			
	2004	2006	2008	2011	2004	2006	2008	2011
1	29,96	31,12	32,09	26,05	145,53	205,36	265,35	269,63
2	6,68	11,34	13,64	12,98	33,77	82,07	94,57	65,17
3	0,96	1,38	1,89	2,11	0,28	0,58	0,85	1,54
4	2,00	2,25	2,79	2,76	7,85	9,74	14,75	20,71
5	0,53	0,58	0,56	-	1,02	1,77	1,80	-
6	9,12	12,14	12,75	12,35	38,23	59,50	75,75	92,29
7	134,00	157,00	164,00	160,00	913,00	1381,00	1784,00	1879,54
8	56,76	58,38	65,55	77,98	387,89	482,68	581,71	605,10
9	44,51	34,99	40,86	117,00	250,40	204,00	349,00	1138,00
10	164,20	187,00	186,48	188,26	848,69	961,20	1024,76	1058,48
11	0,76	0,97	1,24	1,13	1,57	2,57	3,75	3,61
12	8,11	7,91	7,68	7,06	4,46	4,47	5,10	4,65
13	53,00	73,27	83,74	84,50	414,00	374,60	438,60	481,47
14	26,24	27,84	29,91	32,00	116,41	136,94	162,95	181,26
15	0,43	0,46	0,48	0,53	3,21	3,70	4,60	6,05
16	0,26	0,35	0,37	0,53	0,07	0,16	0,19	0,42
17	56,32	56,21	66,14	59,67	475,09	556,46	612,12	731,67
18	27,60	28,90	31,27	32,00	7,04	10,99	13,56	17,60
19	3,67	3,99	4,28	4,28	7,50	10,09	11,45	13,03
20	2,91	2,56	2,56	2,29	0,08	0,16	0,16	0,20
21	-	0,40	417,00	0,36	-	0,62	0,76	0,89
22	17,63	19,33	20,94	20,04	63,66	96,21	113,01	126,89
23	0,11	0,10	100,00	0,10	3,79	4,65	5,00	4,65
24	4,25	4,16	4,11	9,63	13,26	19,37	16,87	61,78
25	7,68	8,10	8,00	9,77	66,31	69,31	0,69	128,94
26	648,14	723,28	773,81	857,75	3742,79	4622,11	5581,47	6951,98

- brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych EACB [Key Statistics... 2013].

Rys. 2. Udział wartości aktywów bankowych grup spółdzielczych wybranych krajów w Europie w wartości majątku instytucji kredytowych w tych krajach w 2011 r. (%)

Fig. 2. The participation of the value of assets of bank-groups of cooperative chosen countries in Europe in the property value of money corporations in these countries in 2011 (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych EACB [Key Statistics... 2013] oraz [Słojewska 2013].

Europejskie banki spółdzielcze posiadają szeroką bazę depozytową (tab. 4). W ciągu ostatnich ośmiu lat ją podwoiły do wartości 3,9 bln euro. Połowa tej wartości (1,95 bln euro) przypadała w 2011 r. na banki francuskie, które w 2004 r. miały udział „tylko” na poziomie 1/3 w ogólnoeuropejskiej wartości depozytów tego sektora bankowego. Poza Francją najwyższą wartością depozytów w 2011 r. dysponowały banki spółdzielcze w Niemczech (0,65 bln euro), we Włoszech (0,56 bln euro), Holandii (0,33 bln euro), Austrii (0,19 bln euro), Szwajcarii (0,10 bln euro) i Hiszpanii (0,09 bln euro). Na pozostałe kraje europejskie przypadło nieco ponad 1% wartości omawianych depozytów (w 2004 r. niecały 1%). We wszystkich krajach w ostatnich latach wzrosła baza depozytowa. Najsilniej nie tylko w krajach, które miały ją już mocno rozbudowaną (jak Francja, Austria i Włochy) ale także tam, gdzie była ona na niskim (Bułgaria, Grecja, Litwa, Rumunia) czy średnim poziomie (Cypr, Finlandia, Polska, Wlk. Brytania).

O ile w 2004 r. baza depozytowa spółdzielczego sektora bankowego w Europie przewyższała wartość udzielonych kredytów przez ten sektor, o tyle w 2011 r. sytuacja była już odwrotna. W 2011 r. spółdzielcze banki udzieliły kredytów o wartości 4,03 bln euro tj. o 115% większej wartości niż 8 lat wcześniej. Krajami, w których banki spółdzielcze udzieliły w 2011 r. kredytów o największej wartości były: Francja (1,85 bln euro), Niemcy (0,61 bln euro), Włochy (0,51 bln euro), Holandia (0,45 bln euro), Austria (0,22 bln euro), Szwajcaria (0,11 bln euro) i Hiszpania (0,09 bln euro). W pozostałych krajach europejskich banki udzieliły prawie 5% wartości omawianych kredytów (w 2004 r. niecały 1%). We wszystkich krajach wzrosła wartość udzielonych kredytów przez banki spółdzielcze, najsilniej w tych, w których intensywnie wzrosła baza depozytowa, podstawowe źródło udzielania kredytów, ale także w tych, w których baza depozytowa rosła wolniej (Holandia, Portugalia, Hiszpania). W jednym kraju tj. na Węgrzech w ostatnich latach nie zmieniła się praktycznie baza depozytowa i wartość udzielonych kredytów. Dlatego rząd węgierski dąży do przebudowy systemu bankowego i zwiększania w nim udziału kapitału krajowego poprzez przeznaczenie 100 mld forintów (około 34,2 mln euro) na wzmocnienie bankowości spółdzielczej oraz zamierza zobowiązać „Węgierską Poczta” do zakupu za

ponad 654 mln forintów udziałów w nowo tworzonego centralnym banku spółdzielczym [Zsebesi 2013].

Tabela 4. Wartość posiadanych depozytów oraz udzielonych kredytów i pożyczek przez wybrane bankowe grupy spółdzielcze w Europie w latach 2004-2011 (mld euro)

Table 4. The value of possessed deposits and granted credits and loans through chosen bank- cooperative groups in Europe in years 2004-2011 (billion euro)

Nr grupy	Depozyty (mld euro)				Kredyty i pożyczki (mld euro)			
	2004	2006	2008	2011	2004	2006	2008	2011
1	86,06	114,40	143,94	161,15	86,40	118,86	164,93	171,17
2	22,05	54,30	62,67	29,59	17,62	45,58	52,77	45,02
3	0,24	0,48	0,71	1,32	0,13	0,28	0,50	0,73
4	7,23	9,05	12,98	14,47	5,59	6,76	10,22	14,82
5	0,83	1,29	1,60	-	0,66	1,15	1,30	-
6	22,78	25,80	37,08	45,97	31,01	39,60	51,71	60,33
7	378,00	438,10	732,40	833,00	410,00	544,60	791,00	929,80
8	144,39	422,80	197,22	584,30	164,78	220,00	295,50	338,40
9	94,80	92,00	167,90	537,70	121,00	109,00	122,70	583,10
10	513,17	551,00	567,40	646,76	473,55	497,70	547,88	606,82
11	1,27	2,14	2,93	2,88	1,27	1,94	3,06	3,18
12	3,88	3,94	4,23	3,89	2,02	1,90	2,32	2,10
13	239,60	267,10	237,60	425,38	213,80	251,30	341,36	378,39
14	94,40	111,08	129,17	139,36	76,44	94,31	118,32	130,89
15	2,90	3,09	3,93	5,13	1,75	2,12	2,86	4,29
16	0,04	0,11	0,15	0,35	0,04	0,85	0,13	0,25
17	253,00	215,90	304,21	329,89	192,12	324,11	408,62	448,34
18	5,21	8,40	10,18	13,40	3,98	5,80	10,77	9,73
19	6,48	8,63	9,61	9,88	5,02	6,97	7,95	8,59
20	0,05	0,82	0,26	0,13	0,05	0,12	0,40	0,12
21	-	0,48	0,63	0,81	-	0,33	0,53	0,50
22	53,26	82,47	93,38	93,49	48,85	77,22	94,90	93,79
23	-	-	-	-	3,60	4,12	4,12	4,12
24	10,54	14,47	13,42	45,96	6,69	12,35	11,62	42,61
25	50,52	37,88	0,38	101,05	54,10	57,83	0,58	112,66
26	1943,80	2429,71	2736,46	3932,52	1868,90	2369,56	3043,20	4033,57

- brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych EACB [Key Statistics... 2013].

Podsumowanie

Sektor bankowości spółdzielczej w Europie zajmuje ważną pozycję w systemie bankowym od wielu lat, choć jego rola w poszczególnych krajach jest zróżnicowana. Sytuacja ta wynika z kilku przesłanek:

1. Pomimo zmniejszenia liczby banków spółdzielczych w latach 2004-2011 o 16,6% do poziomu 3809, liczba ich placówek wzrosła do 71936 tj. o 23,1%. Spadek liczby banków spółdzielczych przy jednoczesnym wzroście ich placówek bankowych wystąpił prawie we wszystkich krajach. Wśród krajów europejskich o największej liczbie banków spółdzielczych w 2011 r. można wymienić: Niemcy, Austrię, Polskę, Włochy, Szwajcarię. Tylko w kilku badanych grupach spółdzielczych wzrosła liczba zrzeszonych banków. Gęstą siecią placówek bankowych dysponują kraje zarówno o wysokiej jak i niskiej liczbie banków spółdzielczych.

2. W Europie w ostatnich latach dynamicznie przybyło członków banków spółdzielczych z 44,5 mln w 2004 r. do 56,4 mln (o ponad 26%). Poza kilkoma krajami (jak Węgry, Polska, Rumunia, Szwecja) europejskie grupy spółdzielcze odnotowały większy lub mniejszy wzrost liczby członków banków spółdzielni. Najwięcej takich członków w 2011 r. było we Francji, w Niemczech, Austrii, Włoszech, Hiszpanii, Wlk. Brytanii, Polsce, Holandii, Szwajcarii i Finlandii. W krajach o wysokiej liczbie członków banków spółdzielczych było także najwięcej klientów tych banków. Tylko trzy kraje (Polska, Portugalia i Słowenia) zanotowały spadek liczby klientów, a w pozostałych krajach ich liczba wzrosła od kilku do kilkuset procent. W całej UE liczba klientów banków spółdzielczych wzrosła w latach 2004-2011 o 72,3% do 216,6 mln osób. Liczba klientów banków spółdzielczych przewyższała liczbę ich członków.

3. Na wzrost pozycji spółdzielczego sektora bankowego ma wpływ wielkość jego zatrudnienia i wartość posiadanego przez niego majątku. W latach 2004-2011 zatrudnienie to wzrosło o prawie 1/3 do 857,8 tys. osób. Najwięcej zatrudnionych osób w tym sektorze w 2011 r. było we Francji, Niemczech, Włoszech, Holandii, Austrii, Polsce i Hiszpanii. Poza trzema krajami (Węgry, Rumunia, Szwecja), w pozostałych nastąpił wzrost zatrudnienia. W latach 2004-2011 w europejskich bankach spółdzielczych wartość posiadanego majątku wzrosła z 3,7 do 6,9 bln euro (o 85%). Największy majątek banków spółdzielczych w 2011 r. dotyczył Francji, Niemiec, Holandii, Włoch, Austrii, Szwajcarii, Hiszpanii i Wlk. Brytanii (95% ogólnoeuropejskich zasobów majątkowych). Wszystkie grupy spółdzielcze systematycznie zwiększały wartość posiadanych aktywów. W większości krajów, w których bankowe grupy spółdzielcze posiadały znaczny majątek, jego udział w wartości aktywów instytucji kredytowych tych krajów był także istotny.

4. W ciągu ostatnich ośmiu lat europejskie banki spółdzielcze podwoiły bazę depozytową do wartości 3,9 bln euro. Połowa tej wartości przypadła w 2011 r. na banki francuskie. Najwyższą wartością depozytów w 2011 r. dysponowały także banki spółdzielcze w Niemczech, we Włoszech, Holandii, Austrii, Szwajcarii i Hiszpanii (czyli 99% wartości omawianych depozytów w Europie). We wszystkich krajach w ostatnich latach wzrosła baza depozytowa. W 2011 r. spółdzielcze banki udzieliły kredytów o wartości 4,03 bln euro tj. o 115% większej wartości niż w 2004 r. Krajami, w których banki spółdzielcze udzieliły w 2011 r. kredytów o największej wartości były te same, które dysponowały największą bazą depozytową. Kraje te udzieliły prawie 95% wartości omawianych kredytów. We wszystkich krajach wzrosła wartość udzielonych kredytów

przez banki spółdzielcze, najsilniej w tych, w których intensywnie wzrosła baza depozytowa.

Literatura

- Funkcjonowanie spółdzielczych grup bankowych w Polsce i wybranych krajach europejskich. [2008]: Gospodarowicz A. (red.). Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław, s. 14.
- McCarroll V., Habberfield S. [2012]: The outlook for co-operative banking in Europe 2012. Banking on values, building on agility. Oliver Wyman. [Tryb dostępu:] <http://www.oliverwyman.com/the-outlook-for-cooperative-banking-in-europe-2012.htm#UeaGTW0SqZR>. [Data odczytu: 20.6.2013].
- Kata R. [2011]: Endogeniczne i instytucjonalne czynniki kształtujące powiązania finansowe gospodarstw rolnych z bankami. Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów.
- Kata R. [2003]: Rola banków spółdzielczych w finansowaniu rolnictwa regionu podkarpackiego. FOSZE, Rzeszów.
- Key Statistics of European Association of Co-operative Banks (EACB) [2013]. [Tryb dostępu:] <http://www.eacb.coop/en/home.html> [Data odczytu: 20.6.2013].
- Magdoń A. [2009]: Systemic and structural transformations of cooperative banking in Poland. Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Stalowa Wola.
- Słojewska A. [2013]: Likwidacja banków po europejsku. *Rzeczpospolita*. 11.7.2013, s. B2.
- Szambelańczyk J. [2006]: Banki spółdzielcze w Polsce w procesach zmian systemowych. Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań.
- Szyszko M. [2009]: Banki spółdzielcze. [w:] Przybylska-Kapuścińska W. (red.): Pośrednictwo finansowe, CeDeWu, Warszawa.
- Wandel E. [1998]: Banken und Versicherungen im 19. Und 20. Jahrhundert, [w:] Enzyklopädie Deutscher Geschichte, t. 45, Oldenbourg Verlag, Monachium.
- Współczesna bankowość spółdzielcza. [2012]: A. Szelałowska (red.). CeDeWu, Warszawa, s. 55-63.
- Zsebesi Z. [2013]: Więcej Węgier na Węgrzech – w bankach, hazardzie i aptekach. [Tryb dostępu:] <http://www.obserwatorfinansowy.pl/forma/analizy/wiecej-wegier-na-wegrzech/> [Data odczytu: 10.7.2013].